

Helsingissä 9. helmikuuta 2010

Arvoisa pääministeri Matti Vanhanen

Huomenna Te ja muut Itämeren valtioiden päämiehet tapaatte Helsingissä kokouksessa, jonka tavoitteena on “tarjota puitteet konkreettisten sitoumusten antamiselle Itämeren pelastamiseksi”.

Itämeren maiden hallitusten lupauksilla Itämeren tilan parantamisesta on jo pitkät perinteet. Hallitusten aloitteita ovat Helsingin sopimus (Helsinki Convention) 1977, Itämeren ympäristöjulistus (Baltic Sea Environmental Declaration) 9.4.1992, Itämeren kestävän kehityksen ohjelma (Baltic 21 Agenda), joka luotiin Itämeren valtioiden pääministerien aloitteesta 1996, Itämeren Suojelukomission Itämeren suojeluohjelma marraskuussa 2008 ja uusimpana Eurooppa-neuvoston viime vuonna hyväksymä EU:n Itämeri-strategia.

Uskomme, että lupauksilla ja sitoumuksilla on oma merkityksensä Itämeren suojelussa. Lupausten pitää kuitenkin muuttua teoiksi paljon useammin kuin tähän mennessä on tapahtunut, jotta Itämeren tila todella kohenisi.

Työtä alueellisella ja Euroopan tasolla tulee epäilemättä jatkaa, jotta saadaan luotua tarpeeksi pitkäjänteisiä ja tehokkaita muutosprosesseja Itämeren monimutkaisten ja vakavien ongelmien voittamiseksi. Samaan aikaan näiden pitkäjänteisten muutosprosessien kanssa on kuitenkin mahdollista varsin nopeasti tehdä monia asioita Itämeren tilan kohentamiseksi. Useat näistä asioista kuuluvat Suomen ja muiden Itämeren hallitusten aiemmin antamien lupausten joukkoon.

Siksi WWF:n kansainvälinen Itämeriohjelma esittää seuraavia seitsemää helppoa asiaa, jotka Te ja hallituksenne voitte toteuttaa välittömästi ilman merkittäviä muutoksia nykyiseen lainsäädäntöön. Niiden toteuttaminen ei riitä palauttamaan Itämeren ympäristön hyvää tilaa, mutta mielestämme ne olisivat hyvä alku.

1. *Kieltäkää fosfaattien käyttö pesuaineissa.* Rehevöityminen on Itämeren suurin ympäristöongelma. Fosfaattien käytön lopettamisen on osoitettu olevan kustannustehokkaimpia yksittäisiä toimia, jolla voi merkittävästi vähentää rehevöittävien ravinteiden päätymistä Itämereen. Jotkin maat ovat jo kieltäneet fosfaatit ja useat suuret pesuainevalmistajat ovat päättäneet samoin. Välittömän kiellon tulisi koskea fosfaattien käyttöä sekä kotitalouksien että teollisuuden astian- ja pyykinpesuaineissa.

2. *Asettakaa keinolannoitteille typpi- ja fosforivero.* Maatalouden ravinnepäästöt on suurin yksittäinen Itämeren rehevöittävä tekijä. Maatalouden päästöjä voi vähentää monin tavoin, kuten muuttamalla pitkäjänteisesti maankäyttö- ja viljelytapoja sekä maatalon- että maisematasolla. Typpi- ja fosforiveron määrääminen keinolannoitteille olisi kuitenkin yksinkertainen ja nopea tapa vähentää rehevöittäviä valumia. Lannoitemaksu on kustannustehokas tapa kannustaa viljelijöitä vähentämään keinolannoitteiden käyttöä maataloudessa ja tehostaa lannan käyttöä. Veroilla kerätyt varat voidaan suunnata maatalouden ympäristönsuojeluun. Näin saadaan lisää resursseja maatalouden Itämerelle aiheuttamien haittojen vähentämiseen.

3. *Kieltäkää ankeriaan pyydystäminen siihen asti kunnes ankeriaan kannat ovat elpyneet ja ennallistakaa sen vaellusreitit sisävesillä.* Euroopan ankeriaspöytäkirja on pienempi kuin milloinkaan aikaisemmin ja se jatkaa pienenemistään. Syitä ovat ankeriaan ylikalastus ja muutokset sen elinympäristöissä, kuten esteet kulkureiteillä ja veden laadun huononeminen. Kansainvälinen merentutkimusneuvosto ICES on toistuvasti suosittanut, että kaikki ihmisen ankeriaalle aiheuttamat haitat tulee poistaa kokonaan. Ankeriaspopulaatio voidaan säilyttää Itämeren alueella vain hyvin radikaalein toimin. Hallitukset lupasivat Itämeren suojeluohjelmassa nopeasti laatia ankeriaan elvytysohjelman, jotta "ankeriaan menestyksellä vaellus Itämeren valuma-alueelta kutema-alueille voidaan varmistaa vuoteen 2008 mennessä". Jatkossa Itämeren maiden tulee laatia alueelle yhteinen hoitosuunnitelma. Sitä ennen ainoa tapa varmistaa ankeriaspopulaation elpyminen on ankeriaan kalastuksen täyskielto yhdistettynä sen vaellusreittien kunnostamiseen.

4. *Ratifioikaa laivojen painolastivesiä koskeva sopimus (Ballast Water Convention).* Joka hetki arviolta noin 7 000 eliölajia matkaa maailman merillä laivojen painolastitankereissa. Kun ne päästetään painolastivesien mukana uuteen ympäristöön, ne muuttuvat tulokaslajeiksi, jotka kilpailevat alkuperäisen lajiston kanssa ravinnosta ja/tai tilasta. Tämä voi johtaa peruuttamattomiin ekologisiin muutoksiin sekä myös taloudellisiin tappioihin ja monimuotoisuuden vähenemiseen; esimerkkejä löytyy maailmalta lukuisia. IMO:n (International Maritime Organization) painolastivesiä koskeva sopimus estää kauppalaivoja levittämästä haitallisia tulokaslajeja painolastivesien mukana. Tarpeeksi suuri määrä valtioita ei kuitenkaan ole vielä ratifioinut sopimusta (tarvitaan 30 % valtioista ja 35 % laivojen tonnistosta).

5. *Puhdistakaa jäljellä olevat Helcomin "hotspotit".* Itämeren ympäristön toimintaohjelma (Joint Comprehensive Environmental Action Programme JCP) vuodelta 1990 määritteli joukon toimenpiteitä, jotka tulee tehdä Itämeren saastuneimmissa kohteissa ("pollution hot spots"). Pahamaineisimmat hot spotit ovat yksittäisiä kuntien ja teollisuuslaitoksia. Ohjelma kattaa kuitenkin myös maatalouden ja haja-asutuksen päästöt sekä herkäät alueet. Helcomin lista on ollut tehokas väline saastumisen vähentämisessä Itämerellä. Listalla on ollut suuri vaikutus useilla rannikkoalueilla ja se on laajasti hyväksytty. Vuoden 2009

joulukuussa 73 listan 162 alkuperäisestä hot spot -kohteesta on edelleen olemassa, ts. niitä ei ole puhdistettu. Ei ole mitään tekosyytä, miksi jo kauan aikaa sitten annettuja lupauksia ei pidettäisi.

6. *Varustakaa satamat asianmukaisilla alusjätevesien vastaanottopisteillä.* Risteilijät kuljettavat vuosittain noin 80 miljoonaa matkustajaa Itämerellä. Risteilijöillä tuotetun jäteveden arvioidaan sisältävän jopa 72 tonnia typpeä ja 18 tonnia fosforia. Huomattava määrä tästä jätevedestä päästetään yhä Itämereen, yleensä kansainvälisillä merialueilla. Ravinteiden lisäksi jätevedet sisältävät bakteereita, viruksia ja muita taudinaiheuttajia, ruoantähteitä, pesuaineita ja raskasmetalleja. Ongelman ratkaisun estää asianmukaisten vastaanottoaikkojen puute monissa tärkeissä Itämeren satamissa. Valtioille tulisi olla helppoa vaatia toimia näiltä satamilta.

7. *Perustakaa merellisten suojelualueiden verkosto.* Merellisten suojelualueiden perustaminen sisältyy selkeästi EU:n habitaattidirektiiviin, lintudirektiiviin ja Meristrategiapuitedirektiiviin sekä YK:n biologista monimuotoisuutta koskevaan sopimukseen. Ekologisesti yhtenäisen merellisten suojelualueiden verkoston perustaminen Itämerelle vuoteen 2010 mennessä on perustava tavoite, joka sisältyy vuonna 1994 hyväksytyyn Helcomin suositukseen 15/5 Itämeren suojelualueista (BSPA:t). Tuoreiden selvitysten mukaan nykyinen merellisten suojelualueiden verkosto ei täytä ekologisesti yhtenäisen suojelualueverkoston kriteereitä. Tämä merkitsee sitä, että monet lajit ja elinympäristöt Itämerellä ovat edelleen vakavasti uhattuja. Elinvoimaisen ekosysteemin turvaaminen edellyttää niiden pikaista suojelua ja ennallistamista.

Toivomme, että nämä seitsemän yksinkertaista asiaa innostavat teitä toimimaan. Kiitämme teitä ja Tasavallan presidenttiä aloitteellisuudesta Summitin järjestämisessä!

Kunnioitavasti

Liisa Rohweder
Pääsihteeri, WWF Suomi
Lintulahdenkatu 10, 00500 Hki
P. 040 – 840 7461
liisa.rohweder@wwf.fi

WWF:n kansainvälisessä Itämeri-ohjelmassa ovat mukana seuraavat kansalliset WWF-toimistot ja sisärjestöt: WWF Puola, WWF Ruotsi, WWF Saksa, WWF Suomi, WWF Tanska, Baltic Fund for Nature (Pietari, Venäjä), Estonian Fund for Nature (Viro), Lithuanian Fund for Nature ja Pasaulės Dabas Fonds (Latvia).